

Tumia eneo dogo kuanzisha bustani ya nyumbani

Kilimo cha mboga kwa kutumia mifuko

Bustani ya nyumbani ni eneo lililokaribu na nyumbani au jikoni ambalo linaweza kutumika kwa kulima aina mbalimbali za mboga, matunda na viungo vya chakula.

Jinsi ya kuandaa bustani ya gunia

Mahitaji muhimu

- Gunia au mfuko wa salfeti iliotobolewa pande zote
- Kokoto au mawe madogo
- Nguzo au ubao wa 4' kwa 2' wenye urefu wa mila moja na nusu
- Mbolea ya samadi au mboji
- Udongo wenye rutuba
- Kopo laujazo wa kilo mbili lenye uwazi pande zote

Tangaza bidhaa za kilimo hai na Mkulima Mbunifu

MkM kwenye mtandao

Njia ya mtandao yaani internet, inawasaidia wale wote ambao hawana namna ya kupata machapisho ya Mkulima Mbunifu moja kwa moja, kusoma kwenye mtandao na hata kupakua nakala zao wenyewe.

mkulimambunifu.org
theorganicfarmer.org
fonet-biovision.org

<http://www.facebook.com/mkulimambunifu>

<http://twitter.com/mkulimambunifu>

+255 785 496 036

- Miche ya mbegu ya mboga unayohitaji kupanda

Maandalizi

- Changanya udongo na mbolea (mboji/mbolea ya asili) kipimo cha 1:2 udongo kipimo cha moja (1) na samadi/mboji mbili (2), kisha anza kijenga magunia.
- Kita nguzo au ubao ardhini kwa umadhubuti
- Visha salfeti/gunia lako na kuifanya nguzo yako kua katikati ya gunia
- Visha kopo na kufanya nguzo iwe kati kati ya kopo
- Jaza kokoto au mawe madogo ndani ya kopo
- Jaza udongo katika mfuko/gunia kufikia kimo cha kopo
- Pandisha kopo juu na endelea kujaza kokoto na kisha udongo kufikia kimo cha kopo
- Endelea kurudia hatua hizi hadi gunia/mfuko wako utakapokuwa umejaa vema

Jinsi ya kupanda

Pima alama za kupandia kwa kuzunguka mfuko katika umbali wa sentimita 15 kutoka tundu hadi tundu kwa aina ya zig zag na kisha toboa tayari kwa kupandikiza

- Panda mboga aina moja kwa kila mfuko

Mfuko huweza kutoa miche 42 hadi 60

TANGAZO

Mpendwa msomaji wa *Mkulima Mbunifu* tunaomba utume taarifa za kupokea jarida upya, majina na namba za simu za wahusika watatu, kwa ajili ya ufuatiliaji. Taarifa hii itadumu kwa muda wa miezi mitatu, kuanzia sasa hadi 30-06-2020. Baada ya tangazo hili wasomaji ambao hawatatuma tutasitisha utumaji wa majarida kwao.

Yaliyomo

Matumizi ya limau	3
Tambua magonjwa ya mifugo	4&5

Usindikaji wa uyoga	6
---------------------	---

Mpendwa Mkulima

Kuna msemu maarufu usemao, 'Asiye sikia la mkuu, huvunjika guu.' Msemu huu ukiwa na maana ya asiye fuata ushauri wa wakuu wake mabaya humpata.

Tangu kulipuka kwa ugonjwa wa homa ya mapafu unaosababishwa na virusi vya Corona, Wizara ya Afya kupitia vyanzo mbalimbali vya habari imekua ikitangaza kuhusu janga hili. Nchini Tanzania wizara ya Afya ilitangaza kuwepo kwa wagonjwa pamoja na vifo katika mikoa mbalimbali. Hata hivyo, hali hii inaweza kuwa mbaya zaidi iwapo watu wataendelea kupuuzia maelekezo yanayotolewa na wizara hii.

Mkulima Mbunifu inaendelea kuisisitiza wasomaji wa jarida hili kuzingatia usafi. Safisha mikono kwa maji titirika mara kwa mara, jizuie kwenda maeneo yenye msongamano, kaa umbali wa mita mbili (2) baina ya mtu na mtu, vaa barakoa uwapo maeneo ya jamii, jipake kitakasa mikono pia endelea kuwashauri na wengine.

Epuka kushika macho, pua na mdomo kwa mikono isiyo safi kwa sababu mikono hushika sehemu nyingi na ni rahisi kubeba vimelea vya maradhi. Hakikisha wewe, na walio karibu yako wanazingatia ustaarabu wa kuzuia pua na mdomo wakati wa kukohoa au kupiga chafya.

Baki nyumbani ikiwa hujisikii vizuri. Iwapo una mafua makali, homa, kikohozi na kushindwa kuhema jitenge na kisha piga simu namba 199 au *199# na utapatiwa msaada muhimu.

Mkulima Mbunifu inasisitiza wakulima kuto bweteka na kukata tamaa kuendelea na shughuli za kilimo.

Pamoja na janga la Corona, tujikite katika uzalishaji

Picha JN

Wakulima watumie maeneo yao kuzalisha chakula cha kutosha kwaajili ya familia zao

Ugonjwa wa corona umeendelea kua tishio kwa dunia nzima, kwani ume-tikisa maendeleo ya kiuchumi kati-ka kila sekta. Kumekua na majad-iliano mengi kuhusu kushuka kwa uchumi kama matokeo ya Covid-19.

Na Erica Rugabandana

Kutokana na vizuizi vilivyowekwa vya harakati ya kuzuia kuenea kwa maambukizi ya ugonjwa wa corona, wakulima wengi wadogo wanashindwa kufikia masoko kuuza bidhaa zao au kununua pembejeo za kilimo na hata mbegu.

Katika ukurasa wa kwanza wa jarida hili, tumeelezea juu ya bustani ya nyumbani. Hii ikiwa ni njia mbadala ili kuendelea kujipatia madini na virutubisho muhimu nyumbani ilhali wakiepuka kufuata maeneo yenye msongamano.

Wanufaika wa jarida la MkM wanashirikisha uzoefu katika kipindi hiki cha COVID-19

Picha Mkm

Elinuru Palanjo,

Mkulima: Meru-Arusha

“Nimekuwa nikitumia jarida la MkM kufundisha wakulima mbalimbali kutoka kwenye

mashirika, na pia kutembelewa na wageni kutoka mataifa mbalimbali wenye lengo la kijifunza na kuona ninachofanya. Hii imenisaidia kupata kipato kwaajili ya familia yangu.

Kutokana na ugonjwa huu wa corona, shughuli zangu zimesimama. Sijakata tamaa. Ninaendelea na shughuli za kilimo huku nikijikinga na maambukizi ya virusi vya Corona.

Picha Mkm

Ayubu Juma Mkulima, Lushoto - Tanga

“Shughuli zangu ni kilimo cha mboga mboga kama zuchini, kauli flawa, beet roots na mahindi.

Ninategemea

soko la bidhaa hizi kutoka mkoa wa Dar es salaam na hoteli za kitalii Zanzibar lakini tangu kutangazwa kwa huu ugonjwa wa corona hoteli nyingi zimefungwa. Kwasa ninauza mazao hapa hapa wilayani Lushoto kwa watu ambao wanatumia mboga hizi.

Hata hivi bado sijakata tamaa, nitailima mboga kiasi kwaajili ya familia na nguvu kubwa nitaziweka kwenye kilimo cha mahindi kwani, nina imani mahindi

yatahitajika kwa kiasi kikubwa hivi kari-buni”.

Picha Mkm

Ombeni Urio

Mfugaji-Sing'isi

Arusha

Mimi ni msomaji wa jarida la MkM na shughuli zangu ni ufugaji wa kuku wa asili na ng'ombe.

Nimejikita katika sekta hii tangu mwaka 2007 nikitotolesha na kuuza vifaranga wa kuku wa kienyeji aina ya kroila, Malawi, white sasek, kuchi, rodes iland. Ninauza mikoa yote Tanzania.

Kwasasa kutokana na ugonjwa huu wa Corona biashara imekua ngumu, kwani wateja wamepungua sana hivyo imenilazimu kupunguza uzalishaji wa vifaranga. Na ninazalisha pale ninapopata oda tu.

Jambo muhimu la kuzingatia kwa wakulima wote

Mkulima Mbunifu inaendelea kusisitiza wakulima kuzingatia maelekezo ya wataalamu wa afya juu ya ugonjwa huu wa Corona. Hata hivyo, bado jamii itahitaji chakula boraili kuikinga mwili na maradhi.

Ili kuzuia uharibifu mkubwa kwa uchumi ni muhimu kuhakikisha kuwa kilimo hai, mnyororo wa chakula, masoko viendeleo kufanyika kwani watu wa mijini hutegemea chakula kutoka mjini.

MUHIMU: Zingatia tahadhari dhidi ya maambukizi ya virusi vya Corona

Mkulima Mbunifu ni jarida huru kwa jamii ya wakulima Afrika Mashariki. Jarida hili linaneza habari za kilimo hai na k uruhusu majadiliano katika nyanja zote za kilimo endelevu. Jarida hili linatayarishwa kila mwezi na **Mkulima Mbunifu**, Arusha, ni moja wapo ya mradi

wa m awasiliano ya w akulima unaotekeb-zwa na Biovision (www.biovision.ch) kwa ushirikiano na Sustainable Agriculture Tanzania (SAT), (www.kilimo.org), Morogoro. Jarida hili linasambazwakwa wakulima bila malipo. **Mkulima Mbunifu** inafadhiliwa na Biovision Foundation **Wachapishaji** African Insect Science for Food and Health (icipe), S.L.P 30772 - 00100 Nairobi, KENYA, Simu +254 20 863 2000, icipe@icipe.org, www.icipe.org

Mpangilio Damian Masakia +255 754 254 254
Namazone Networks Limited
Mhariri Erica Rugabandana
Mhariri Msaidizi Flora Laanyuni
Anuari **Mkulima Mbunifu** Sakina, Majengo road, (Elerai Construction block) S.L.P 14402, Arusha, Tanzania
Ujumbe Mfupi Pekee: 0785 496 036, 0766 841 366
Piga Simu 0717 266 007, 0762 333 876
Barua pepe info@mkulimambunifu.org
 www.mkulimambunifu.org

Limau: Tunda lisilothamaniwa lenye faida lukuki mwilini

Miche bora ya malimau iliyotayari kwaajili ya kupanda shambani

Watu wengi hupanda mlimau shambani mwao au katika makazi yao, bila ya kuwa na lengo lolote la uzalishaji wa tunda hili.

Na Enezael Leboi

Wakulima wengi huacha matunda haya yakioza shambani, ingawa sehemu za mijini limao ni sehemu ya zao la biashara na linaweza kumpatia mkulima pato huku likiwa na faida nyingi kiafya.

Uzalishaji wa malimau uzingatie kanuni sahihi za kilimo bora

Limau ni nini

Asili ya tunda la limau ni barani Asia. Mlimau ni mti mdogo ambao ni jamii ya mchungwa na wakati wote majani yake huwa na kijani kibichi.

Aina hii ya miti ya matunda hustawi katika maeneo yenye hali ya hewa tofauti, ingawa matunda yake hutofautiana kutokana na eneo moja kwenda jingine kutokana na hali ya hewa katika eneo husika.

Matumizi

Limau hutumika zaidi katika mapishi ya aina mbalimbali. Sehemu ya ndani pia maganda yake hutumika hasa wakati wa kupika na kuoka chakula. Majimaji

yake hutumiwa kwa ajili ya vinywaji au kama kiungo pamoja na maji ya matunda mengine au mara nyingi kwa kuongeza sukari na maji.

Virutubisho muhimu katika limau

Limau linatajwa kuwa moja ya matunda yanayotumika mara chache sana, lakini yakiwa na faida kubwa kiafya yanapotumika. Tumesikia mara nyingi kuwa kunywa maji kwa wingi hasa asubuhi kuna faida kubwa za kiafya mwilini, lakini kunywa maji vuguvugu yenye limau kuna faida maradufu na ni rahisi kufanya kila siku.

Vitamin C iliyomo katika limau na ndimu ni siri ya faida za tunda hili, ukiachia vitamini C, limau lina vitamini B-complex, madini ya Kalishamu, chuma, magnesiamu na potasiumu, na nyuzinyuzi.

Limau lina potashiamu kwa wingi kuliko tofaa (apple) au zabibu. Kunywa maji peke yake (yasiyo na kitu) wakati wa asubuhi huwapa tabu baadhi ya watu, wengine hupata kichefuchefu. Maji yaliyotiwa limau kidogo huwa na ladha nzuri zaidi na watu wote wanaweza kunywa bila shida.

Faida za limau

Kuna faida nyingi ambazo utazipata kwa kunywa maji yenye limau kama inavyoshauriwa na wataalamu mbalimbali wa afya.

1. Huchochea mmeng'eno wa chakula tumboni. Maji yenye ndimu husaidia chakula kumeng'enywa vizuri na haraka katika mfumo wa chakula.

1. Maji ya uvuguvugu husaidia kusawa zisha utumbo uliojikunja na kutoa mawimbi tumboni na kufanya chaku la kusukumwa vizuri.
2. Limau ina vitamin C kwa wingi kama ilivyoelezwa hapo awali. Vitamin C ina manufaa katika mwili wa binadamu ikiwa ni pamoja na;
 - Kusaidia kunyonywa kwa madini mwilini hasa madini ya chuma ambayo ni muhimu kwa utengenezaji wa damu.
 - Inasaidia kuondoa viambata sumu vilivyopo mwilini (free radicals) ambazo zimetambulika kusababisha saratani.

Kunywa maji yenye limau kila siku asubuhi. Ni zoezi rahisi na la haraka kabisa. Weka maji yenye joto kidogo (vuguvugu) katika glasi au kikombe, kata limau au ndimu vipande viwili na kamua kipande kimoja tu ndani ya glasi yenye maji.

Tunda la limau kwaajili ya juisi

Juisi ya limau

Fahamu namna magonjwa makuu ya mifugo yana

Magonjwa ya mifugo ni moja kati ya matatizo yanayokabili maendeleo ya tasnia ya mifugo nchini.

Na Rajab Lipamba

Kumekuwapo na kuenea kwa magonjwa ya mifugo nchini kama vile magonjwa ya mlipuko yasiyokuwa na mipaka, magonjwa yanayoenezwa na wadudu, magonjwa ya mifugo yanayoambukiza binadamu na magonjwa yanayojitokeza ambayo ni changamoto kubwa kwa maendeleo ya tasnia ya mifugo.

Kwa kuwasaidia wafugaji waweze kutunza afya ya mifugo, kuongeza kipato, na kudumisha afya zao pia ni vizuri kuzingatia na kuchukua tahadhari dhidi ya magonjwa hayo.

Mambo yanayochangia ongezeko la magonjwa ya mifugo;

Mabadiliko ya tabia nchi

Joto katika nchi za Afrika Mashariki, kama ilivyo katika sehemu nyingine nyingi ulimwenguni, linazidi kuongezeka taratibu. Licha ya hivyo, mabadiliko ya hali ya hewa unasababisha ongezeko la matukio ya hali mbaya ya hewa, ukame kutokea mara kwa mara zaidi, lakini pia mafuriko kutokea mara nyingi zaidi inaponyesha mvua

Mifugo inapodhoofika kwa kukosa malisho au maji, uwezo wa mifugo kustahimili magonjwa unapungua, na baada ya kupata magonjwa, uwezo wa kustahimili ukame pia unapungua.

Aidha, joto linapongezeka na mvuke hewani kubadilika, wadudu wasambazao magonjwa huenea kwenye maeneo mengi zaidi na kusababisha mifugo kupata magonjwa hasa katika maeneo ambayo hapo awali hayakuwa na magonjwa.

Kupungua kwa maeneo ya malisho

Matumizi ya ardhi iliyokuwa malisho kwenda kwenye kilimo kunasababisha wafugaji kubanana kwenye maeneo madogo kuliko hapo awali, na kuwanyima uwezo waliokuwa nao wa kuhamahama kufuatana na majira ya mvua na

malisho mazuri. Hali hii hupelekea kuwepo na muingiliano na wanyama pori kuwa mkubwa.

Magonjwa ya mifugo na namna ya kukabiliana nayo

Kimeta (Anthrax)

Ugonjwa wa kimeta hushambulia mifugo au wanyama walao majani. Vimelea vya ugonjwa huu vinaweza kuishi kwenye udongo kwa muda mrefu na kuna uwezekano wanyama wakapata ugonjwa wa kimeta mwanzoni mwa majira ya mvua, wakati majani wanayokula yanapokuwa mafupi.

Aidha, kutokana na mabadiliko ya matumizi ya ardhi, wakati mwingine mifugo na wanyama pori kukaa pamoja kwenye eneo dogo hupelekea matukio ya kimeta kuongezeka. Binadamu wanaweza pia kupata ugonjwa huu, kwa kushika au kula nyama ya mifugo iliyoambukizwa.

Dalili za kimeta

- Kifo cha ghafla
- Uvimbe kwenye shingo, kifua, tumbo, na/ au miguu ya mifugo inayougua lakini haifi.

Kidonda kwenye mguu wa ng'ombe

Jinsi ya kuzuia na kudhibiti

Chanja mifugo kwa miezi kati ya sita(6) na kumi na mbili(12) na chanjo hiyo iwe imehusisha juhudi ya jamii au serikali ikilenga kuwachanja ng'ombe wote, chanjo hii ni mara moja kwa mwaka. Dawa dhidi ya bakteria (Antibiotics) zinaweza kuwa dawa sahihi iwapo matibabu yataanza mapema.

Homa ya Bonde la Ufa (Rift Valley Fever)

Ugonjwa wa Homa ya Bonde la Ufa unaezwa na mbu. Hii hutokea

Mifugo inahitaji kulishwa katika mazingira sahihi ili kue

pale mbu wanaponyonya damu ya mnyama na mbu hao wanasambaza ugonjwa kwa mifugo pale wanapowang'ata.

Maambukizi ya ugonjwa yanapongezeka zaidi wakati wa kipindi cha mvua kwani mbu wengi huzaliwa hasa kutokana na maji yanayojikusanya kwenye madimbwi kutokana na mvua.

Dalili

- *Kwa mifugo:* Mara nyingi dalili kuu ni mimba kuharibika kwa ng'ombe, mbuzi au kondoo.
- *Kwa binadamu:* Dalili zinazoonkana ni mafua, homa ya ghafla, kuumwa kichwa, na maumivu ya misuli na mgongo. Kama mwili umebadilika na kuwa wa manjano na unatapika, nenda hospitali haraka la sivyo utapungukiwa damu, upofu au kifo kinaweza kutokea mara moja

Jinsi ya kuzuia na kudhibiti

- *Kwa mifugo:* Chanja mifugo kila mwaka ili kuzuia na kudhibiti maambukizi. Kufanya hivi kama wanajamii au kwa masaada wa serikali kutoa chanjo kwa mifugo kwa wakati mmoja kunasaidia zaidi.
- *Kwa binadamu:* Tumia chandarua kuzuia kuumwa na mbu na jiepuseha

Avyovy ambukizwa na namna ya kukabiliana nayo

Picha MkM

Pusha milipuko na maambukizi ya magonjwa mbalimbali

- Pia jikinge kwa kuvaa mikononi glovu au mifuko ya plastiki na fukia mzoga kwenye shimo refu kiasi ambacho mbwa na wanyama wengine walao nyama hawawezi kufukua.

Ugonjwa wa Miguu na Midomo (Foot and Mouth Disease (FMD))

Huu ni ugonjwa unaoathiri ng'ombe, kondoo, nguruwe mbuzi, mbogo, swala na wakati mwingine tembo. Ugonjwa huu husambaa

haraka kwenye kundi hasa ukisababisha vifo vya ndama na wanyama wengine kupoteza uzito na kupelekea uzalishaji kupungua.

Ugonjwa huu unaambukiza kwa kugusana kati ya mnyama mmoja na mwingine na unaweza pia kusambazwa na upepo kwenye umbali hata wa kilometa 250.

Picha IN

Ugonjwa wa miguu na midomo

Dalili

- Mifugo kuonyesha dalili za mafua, na kuchechea kwa wakati huo huo.
- Ndama kufa kwa ghafla kutokana na ugonjwa wa moyo.

Jinsi Kuzuia na kudhibiti

- Chanjo dhidi ya ugonjwa huu itolewe kwa wafugaji kushirikiana kwani zinapatikana nje ya nchi na gharama zake ni kubwa kiasi.
- Ugonjwa huu ni hatari, hasa pale ambapo mifugo inatumia ardhi ambayo pia inatumiwa na mbogo na nyumbu.

Ndorobo (Trypanosomiasis)

Ugonjwa wa ndorobo hushambulia wanyamapori, mifugo kama ng'ombe, kondoo, nguruwe, mbuzi, punda, farasi, mbwa pamoja na binadamu. Mbung'o ndio huambukiza ugonjwa kutoka kwa mnyama au mtu ambaye amekwisha shambuliwa kwenda kwa mwingine.

Ugonjwa huu unaposhambulia binadamu hujulikana kama "homa ya malale".

Kwa miaka iliyopita, watu walikwepa maeneo yenye mapori ambapo kwa asili ndiko mbung'o wanakozaliana lakini kutokana uhaba wa ardhi wafugaji wanalizimika kusogea zaidi kwenye maeneo hayo kwa ajili ya malisho. Ugonjwa huu ni hatari kwani huweza kumrudia mnyama kwa mara kadhaa.

Dalili

- *Kwa mnyama*; Homa zisizoisha, kuvimba, na kuharibika kwa mfumo wa mishipa ya fahamu. Kupungua kwa uzito, damu kupungua na hata kupelekea vifo.
- *Kwa binadamu*; ugonjwa wa homa ya malale husababisha homa, kichwa na viungo kuuma, na mwili kuwasha. Aidha, kuharibika kwa mishipa ya fahamu na kupelekea kuchanganyikiwa, na hali isiyokuwa ya kawaida ya kusinzia.

Picha IN

Ng'ombe mwenye ugonjwa wa ndorobo

Jinsi Kuzuia na kudhibiti

- Kuweka mpango mzuri wa matumizi ya ardhi unaowahakikishia wafugaji kuwa na ardhi ya kutosha isiyokuwa na mbung'o.
- Kutandaza kwenye miti au vichaka vipande vya nguo nyeusi, bluu au nyeupe, ambavyo vinakuwa vimetumbukizwa kwenye dawah ii husaidia kuwavuta na kuua.
- Zipo dawa za kutibu ndorobo, lakini vimelea vya ugonjwa huu vinaweza kuwa sugu kwa dawa hivyo pangaji mzuri wa matumizi ya ardhi upewe kipaumbele katika kudhibiti.

Mambo muhimu ya kuzingatia

- Magonjwa ya mifugo yanaweza kupunguzwa kwa kupanga vizuri na kugawana matumizi ya ardhi, ili kuhakikisha kuwa wafugaji hawasukumi kufanya shughuli za ufugaji kwenye maeneo yanayosifika kwa kuwa na magonjwa.
- Wafugaji wanahitaji nafasi ya kutosha, kiasi cha uwezo wa kuhamahama na uwezo wa kufanya mabadiliko yanayoweza kuruhusu mifugo kubaki na afya inayostahili.
- Kuweka mikakati ya kupunguza athari za matukio ya ukame yanayoweza kutokea kwa mfano; kuhifadhi malisho, kuvuna maji ya mvua na kundeza mabwawa ya asili na yale yaliyochimbwa.

Kwa maelezo zaidi kuhusu ugonjwa huu unaweza kuwasiliana nasi au mtaalamu wa mifugo Bw. Linus Prosper kwa simu namba +255 756 663 247

Jinsi ya kukausha uyoga na kuhifadhi kwa muda mrefu

Picha JN

Fuata kanuni sahihi za uzalishaji ili kupata uyoga wenye sifa za kuhifadhi

Uyoga ni moja ya vyakula muhimu katika mwili wa binadamu, vinavyoupa mwili nguvu na virutubisho vya kujenga mwili.

Na Flora Laanyuni

Uyoga ni mmea uliopo katika kundi la mimea aina ya fangasi, na umetajwa na wataalamu mbalimbali kuwa na faida kwenye suala la afya kwa binadamu ikiwa ni pamoja na kuondoa seli mfu zilizoko mwilini.

Kilimo cha uyoga ni rahisi na unaweza ukavuna na kuuza moja kwa moja sokoni au kutumia nyumbani. Pia unaweza kuongezea thamani kwa kukausha na kuuza baadaye.

Uyoga unaweza kukaa mpaka miezi sita (6) bila kuharibika endapo utakaushwa vizuri, kwani utaendelea kua na virutubisho yake.

Picha Mkm

Uyoga unaoanza kuchipua

Njia za kukausha uyoga

Uyoga unaweza kukaushwa kwa njia mbili, aidha kwa kutumia kaushio maalumu la umeme (*electric drier*) au kwa wazi kwa kutumia kaushio la la jua (*solar drier*).

Mahitaji muhimu ili kukausha uyoga

Vifaa

- Kisu kwa ajili ya kukatia uyoga
- Sufuria
- Kuni
- Kibao ambacho kitatumika kukatia uyoga
- Karatasi ya kuweka uyoga ili ukauke

Malighafi

- Uyoga
- Chumvi
- Maji

Namna ya kukausha

Andaa uyoga kwa ajili ya kukausha, kwa kuukauka maeneo yote na kuondoa uyoga ulioharibika.

- Ondoa taka zote ambazo zitakuwa kwenye uyoga.
- Tenganisha sehemu ya juu ya uyoga pamoja na shina lake ili kusaidia wepesi wa maandalizi.
- Safisha/osha vizuri ili kuondoa uchafu na udongo.
- Baada ya kuosha, kausha kwa kitambaa kikavu.
- Kata vipande vipande na weka kwenye sufuria kulingana na kiasi cha uyoga ulicho nacho, ukichanganya

na maji kiasi pamoja na chumvi.

- Andaa moto kisha bandika sufuria yenye uyoga jikoni na chemsha kwa dakika chache.
- Uyoga ukishachemka toa na tandaza kwenye gunia safi kisha weka sehemu yenye jua moja kwa moja na penye hewa ya kutosha kwa zaidi ya masaa 3 mpaka ukauke.
- Uyoga ukishakauka hifadhi tayari kwa ajili ya matumizi.

Jinsi ya kuhifadhi

Ili kuzuia kuharibika kwa uyoga, inapaswa kuwekwa katika sehemu safi ya kutunza isiyopitisha maji, unyevu, hewa na kutokuliwa na wadudu na kuweka sehemu kavu.

Mazao yaliyokaushwa yatakuwa salama kama yatahifadhiwa kwa njia ambayo yatabaki katika hali ya ukavu na bila kuingiliwa na wadudu.

Picha JN

Uyoga uliokaushwa

Muhimu

Kumbuka kuwa, uyoga unaweza kunyonya unyevu pamoja na harufu kwa haraka, hivyo ni marufuku kuhifadhi bidhaa kavu ya uyoga karibu na chumvi, mafuta au mazao mengine ambayo huongeza unyevu wa hewa, au yale ambayo yanaweza kupeleka harufu.

Mambo muhimu ya kuepukwa na wafugaji sungura kukwepa hasara

Sungura wapate chakula sahihi chenye virutubisho vyote vya kujenga mwili

Katika matoleo yetu yaliyopita tumewahi kuwaletea makala mbalimbali kuhusiana na ufugaji wa sungura na faida zake. Katika kuhakikisha kuwa wafugaji wa sungura hawapati hasara tumewaadalia makala hii itakayoeleza mambo muhimu ya kuepukwa katika ufugaji

Na Ayubu Nko

Sungura ni aina ya wanyama wanaoathiriwa na magonjwa mbalimbali na hivyo inapasa wafugaji wake kuwachunguza mara kwa mara.

Uchunguzi huu utasaidia kujua kama wana uchovu au tatizo lolote ambalo huenda likapelekea kuathiri sungura wake. Ufugaji huu una changamoto nyingi licha ya kwamba maafisa ugani wachache wana weledi na ufugaji huu.

Zifuatazo ni baadhi ya changamoto zinazojitokeza mara kwa mara kwenye ufugaji wa sungura.

Ulishaji mbaya wa Sungura

Sungura wanaweza kulishwa kwa kutumia vyakula vya kawaida vinavyopatikana katika mazingira ya mfugaji. Kwa kawaida vyakula hivi vya asili havinachangamoto kubwa sana kwakuwa mara nyingi huwa ni vya aina ileile.

Changamoto kubwa inayowakabili wafugaji ni kutokana na vyakula vya kununua kwani, wauzaji wav yakula hivyo hubadilisha viambato vya vyakula wanavyozalisha mara kwa mara, hivyo kusababisha sungura kuathirika kwenye mifumo yao ya umengenyaji wa chakula

(digestive systems), ambayo husababisha sungura kuanza kuharisha na wakati mwingine vifo vingi hutokea hata kwa sungura wakubwa.

Ni nini kifanyike katika hilo

- Jifunze kutengeneza na kuchanganya chakula cha sungura shambani mwako.
- Hakikisha unachanganya vyakula kutoka watayarishaji mbalimbali. Hii itasaidia kuepuka iwapo mabadiliko yoyote kwenye vyakula kutoka kiwanda chochote hakitaawathiri sungura.
- Chakula cha sungura chenye ubora unaotakiwa lazima kiwe na asilimia 22 makapi (*crude fibre*), protini asilimia 14, mafuta asilimia 1 na kalisi asilimia 1.

Malisho hafifu ya majani

Pengine jambo la muhimu kujumuishwa katika lishe ya sungura ni kuhakikisha unawapatia kiwango cha kutosha cha majani makavu.

Hii inapaswa kuwa kwa kiwango kisichokuwa na kikomo kwa makundi ya umri wowote yaani sungura wa kubwa na wadogo.

Sungura anayelishwa vyakula vya punje (*pellets*) pekee hukosa lishe zenye nyuzinyuzi ambazo ni muhimu kuuweka utumbo katika hali nzuri ya kusaga na kusharabu virutubisho vilivyomo kwenye lishe husika.

Nyuzinyuzi ndefu zilizomo kwenye majani husaidia kukisukuma chakula kutoka kwenye utumbo na wakati huohuo husaidia kuiweka misuli ya utumbo mwembamba kwenye hali nzuri ya kiutendaji.

Maji

Ni muhimu kuhakikisha unawapa sungura maji ya kutosha. Sungura asiyepatiwa maji ya kunywa ya kutosha ni rahisi kupoteza kiasiki kubwa cha unyevuunyevu ambao huhitajika kwenye utumbo.

Mbogamboga

Ni vema kuwalisha sungura mbogamboga kama brokoli, kabichi, spinachi, nyanya, karoti na nyinginezo kwani zina umuhimu kama majani katika kuboresha afya ya utumbo wa sungura.

Madini

Hakikisha unakuwa na chumvichumvi za madini na madini haya huchangwanywa kwenye malisho ya sungura.

Ni muhimu kutumia madini kwani sungura hupoteza kiasi kikubwa cha madini kupitia mkojo. Madini pia huwasaidia majike ya sungura kuepuka tabia ya kula watoto na vilevile husaidia kuimarisha mifumo ya mifupa na huwaepusha na ulemavu wa uti wa mgongo, ambao husababishwa kwa kiasi kikubwa na ukosefu wa madini ya kutosha mwilini.

Banda bora la sungura

Banda la sungura

Moja ya maradhi yanayosababisha vifo vya sungura kwa wingi ni magonjwa ya mfumo wa hewa. Magonjwa haya huweza kuepukika kirahisi kwa kutengeneza banda linaloweza kuwakinga sungura dhidi ya upepo

Kwa maelezo zaidi unaweza kuwasiliana na Alex Mayamba kutoka Morogoro kwa simu +255745912285

Gusa bomba: Njia salama ya kunawa mikono

Picha MkM

Gusa bomba inakusaidia kunawa mikono yako na kuacha ikiwa safi na salama

Gusa bomba ni teknolojia inayokuwezesha kusafisha mikono yako bila kugusa chanzo cha maji.

Na Flora Laanyuni

Kwa kawaida tumezoea kuwa unaenda bombani kunawa mikono kabla ya kula chakula, baada ya kutoka chooni, au wakati wowote unapohisi kuchafuka. Unapofika kwenye bomba huku mikono yako ikiwa michafu, unafungua bomba, maji yanatoka halafu unanawa mikono.

Baada ya kumaliza kunawa mikono unafunga bomba. Wakati wa kufunga bomba, unafunga huku mikono yako ikiwa misafi hivyo utachafua kwani ulifungua bomba.

Vifaa vinavyohitajika kutengeneza gusa bomba

- Dumu cha lita 3 au 5
- Kamba ngumu au waya
- Fito 3 (2 mita 1, 1 nusu mita)
- Misumari

Hatua za kutengeneza gusa bomba

- Chukua fito zako za mita 1 na ziunganishe pamoja na fito yako ya nusu mita kwa kutumia misumari.
- Chimba mashimo mawili umbali wa nusu mita na simamisha fito ulizozinganisha pamoja hapo juu.
- Chukua msumari na uweke kwenye moto kisha toboa vitundu kwenye dumu. Utatoboa sehemu ya kumwaga maji, sehemu kushikilia dumu kwenye fito na sehemu ya kuungia

- Chukua kamba ngumu au waya na uingize kwenye sehemu ya kushikilia dumu, kisha fungia kwenye fito zako ulizozisimamisha.
- Funga kamba au waya wa pedali kulingana na umbali wa dumu uliopo. Baada ya kufunga kamba, weka kijiti chini na kifungie kwenye hii kamba. Kijiti hiki kitakuwa pedali. Hakikisha kijiti hiki kimenyanyuka kidogo ili unapokuwa unakikanyaga kidumu kibinuke na kutoa maji.

MUHIMU: Njia hii ni nzuri na salama zaidi hasa katika kipindi hiki cha ugonjwa wa Corona.

Kwa maelezo zaidi wasiliana na Mkurugenzi wa Sustainable Agriculture Tanzania (SAT), Janeth Maro, kwa simu namba +255 754 925 560

Maswali na maoni toka kwa wasomaji wa jarida la MkM

Mkulima Mbunifu imekuwa ikichapisha taarifa mbalimbali za kilimo kila mwezi katika majarida yake na wanufaika wa jarida hili wameweza kusoma, kutoa maoni na kuuliza pale ambapo wanahitaji msaada zaidi.

Na MkM

Haya ni baadhi tu ya maswali toka kwa wadau mbalimbali wa jarida hili. Je wewe unaseamaje kuhusu makala za jarida la Mkulima Mbunifu? Tupe maoni yako, maswali na uzoefu wako ili tuwashirikishe wengine.

Picha IN

Antonio Kiula

“Je, wanyama waliozoeshwa kula majani machanga tangu mape-ma inakuwaje? Na majani machanga ambayo hayatakiwi kwa wanyama ni haya tu ya kawaida yanayopatikana kwenye malisho?”

Mkulima Mbunifu: Ukisoma makala ya malisho ya majani machanga, tumeeleza kuwa haya ni majani ambayo yanachipua mara tu mvua zinaponyesha. Hivyo si vizuri kulisha majani hayo mpaka walau wiki mbili toka kuchipua na hasa kama ng'ombe walikuwa kwenye ukame wa muda na walikuwa wakila malisho makavu.

Wanyama waliozoeshwa kula majani machanga tangu mape-ma haina madhara kwao, isipokuwa kwa wale waliokuwa kwenye ukame na wakila majani makavu na mara wakalishwa majani machanga, wata-pata madhara kwa kuwa majani haya-chukua muda kupata ukomavu.

Picha IN

Ema Beny

“Mkulima Mbunifu mmeni-faa sana! Nina swali, bidhaa za nanasi zilizosindikwa kwa kufuata hatua za usindikaji huweza kukaa kwa mda gani? Na je, mnaposema eneo lenye baridi mnamaanisha kwenye jokofu au eneo lolote lisilo na joto kali?”

Mkulima Mbunifu: Muda wa bidhaa kukaa hutegemea na aina ya bidhaa ya nanasi kwani kila bidhaa ina muda wake wa kuhifadhiwa.

Pia kuna bidhaa zinazohifadhi-ka kwenye jokofu na zingine kwenye eneo la baridi kiasi ili kulinda upotevu wa virutubisho vinavyopatikana.